

עין משפט ו גר מוצה

מא א מיי פ"ד מהלכ' טומאת מת הלכה ד: **בב** ב מיי פ"ו מהלכות מירוד הלכה ו:

בג ג מיי שם הלכה ז ופי"ב מהל' טומאת מת הלכה ט' ופי"ג שם הלכה ח ועיין שם ב"מ קמג עשין רלח:

נוסחת הריב"ן

[א] דמיר מגלה על אהילו ואל"ת רביעית דם לא מטמא כו' וקמיני מיהו לרי"ע מיטמא: [ב] תלמודו בינו תלמוד ערוך בפיו כן: [ג] חלי לוג: [ד] היה מטמא רי"ע בסוף ו' דברים ולא חזר בו ה"ק: [ה] מפני תעניותיו משום דלמר דברים שאין כדי כנגד רי"ע שאמר אם משמח חזר בו ה"ק: [ו] ונבשעני: [ז] שיהא כהן ג' אברים כו' רוב בניינו רוב ה"ק: [ח] וזית כ"ה וזית הלל אומרים כו' הרי הן יטולים להחיות דברי ב"ה במפקדי כו': [ט] מטעמין עד שיהא זה רובע עלמות מן השדרה ה' ונגולתה של מת אחד אלף מלל קמני עליו הכי יצ"ח דחאי קב של עלמות גמירי ואפילו בשדרה ונגולתה. וזו אמר רבא הכי דכדושי עלמות לא קמי בשדרה ונגולתה ה"ק:

הגהות התוספות

- ¹ ז"ל שחור זו. 2. ז"ל 3. גדל"ל דתקן.
- ⁴ בס"ל קמשיב. 5. גדל"ל רוב. 6. ז"ל ונמפקדי.
- ⁷ ז"ל דנפקתא. 8. ז"ל דלא פליגי עליה כולי האי דלמלא עניין עמם אחד והשדרה ונגולתה. 9. ז"ל שאני שמאל: 10. ז"ל דשמאל. 11. ז"ל דשמאל. וכן כגמך.

פי' הרא"ש

אבר מן המת וכו' פי' כי קתני (בבבילה) אבר מן המת ובכללו אבר מן החי הלכך בכללא קא מני ר' ובפרטא קא מני ד'. והשתרע עצם בשעורה דאין הנזיר מגולח אלא על גבעתו ועל משאו ועל רביעית דם דקתני ס"ל לרי"ע דנזיר מגולח אלא על אהלו ודבמתני' מוכח רי"ע דנזיר מגולח על רביעית דם מקי' דעצם כשעורה ודחי לבא מן הדין להיות כנרוך. וז"ל לפי הך שניראה בודאי רי"ע גמרא גמיר דנזיר מגולח על רביעית דם ואף על אהלו ובמתני' לדבריו דר"א קאמר: מירי דהדרו ביה רי"ע כדקאמר לעיל ורביעית דם: לא חזר בו ר' והשתרע אדיל: הושתרע שיניו מפני תעניותיו משום שלא דבר בלשון כבוד על רבו בהא דקאמר אם משמת חזר בו: ביש או' רובע עצמות. הבא מן העצמות מב' או ג' וביה או' הבא מן הגיהיה מוכיח המנין והדין קב"ה איברים או מרוב הבנין ואם קצע סיניו רובע עצמות טמא: יכולני לעשות דבר ב"ש וביה שלא נתלקו דברב זה. מב' שוקים וירך א' והב' דקאמרי ב"ש לאו דוקא דלעולם מתחלה גמי. ורי"מ מב' שוקים וירך א' לא חשיב כי אם ב' לבני

ב' ירכים ושוק אחד שהשוק הוא קטן מן הירך שהוא למטה מן הארכובה והירך הוא למעלה מן הארכובה ובמס' אהלות דחשבנין אברי האדם למעלה קא חשיב ה' דשוק ו' דירך: שמאי או' אפי' עצם א' מן השדרה מן הגולגולת. וקס"ד מדקאמר שמאי אפי' עצם א' מן השדרה או מהגולגולת מטמא באוהל מכלל דרבנן דפליגי אמרי שדרה או גולגולת דאי לאו הכי מפלגת פלוגתיהו יותר מודאי: ומשני שמאי דמחמיר. אבל רבנן לעולם תרויהוה בעו. לפשטו מיניה. טעמא דשמאי דמחמיר לטמא בעצם משדרה לבד או מגולגולת לבד כדקתני או הכי רבנן דלא תנו או אלא השדרה והגולגולת עד דאיכא שדרה וגולגולת אבל היכא דאיתיה בעיניה חד מנהון. ושמאי דמחמיר לטמא אפי' בעצם הוצרך למתני או דלא תימא כולי האי לא מחמיר אלא בעי עצם מכל חד מנייהו אבל לרבנן דמצריכי שדרה שלימה או גולגולת שלימה לא צריך

נב:

ואיבעית אימא כי קתני מידי דמת מידי דחי לא קתני. ולא תחשוב דנהך ששה דברים אבר מן החי: ואיצעית אימא כי קתני מילי דמיר מגלה על אהילו לאפוקי עמם כשעורה.

ולאזינו מגלח אלף על מגעו ועל משאו: ואיצעית אימא דהדר רי"ע כדקתני לעיל שחור זו רי"ע לאפוקי רביעית דם הנאה מב' חשיב מהך דהדר ציה ולעולם שדרה וגולגולת צתרי חשיב להו: דל"ל רבי לבר קפרא תלמידיה לא תשנה דם רביעית צחורה שהרי לנמוד ערוך הוא צפיו של רי"ע. דעל רביעית הנאה מב' מתים דמיר מגלה ועוד המקרא מסייעו וצא להכחיש דברי האומר שרי"ע חזר ב' וצא רי"ש לומר כרבי דרי"ע לא חזר זו אלף שאמר דרך קתור כלפי רי"ע שאמר אם משמת חזר בו איני יודע: **אמר** ר"ש עד יום מותו שא רי"ע היה מטמא. כלומר לא חזר בן: **תנא** הושתרו שיניו. של רי"ש מפני תעניותיו מפני שאין דרך לרצב על רצו בלשון זה וישב² והתענה ימים רבים:

ת"ש דתני ב"ש אומרים רובע עצמות מן העצמים מן השנים מן הג'. פירוש או משנים או משלשה אברים יטמא רובע עצמות צהלה: וזית הלל אומרים מן הגויה. פירוש מעיקר הגויה מרוב הבנין או מרוב המנין שרמ"ח אברים יש בחדם הס רוב מנין ואם תפש קכ"ה עלמות וקילה מעט מן כל אחד ואחד עד שהעמדי על רובע יטמאו צהלה: **אמר** ר' יהושע יבואני לעשות דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד שב"ש אומרים משנים או מג' או מב' שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד. נמלא רוב בנינו של אדם יאמינא בנס' אהלו' (פ"ח מ"ח) דקתשנינ' רמ"ח אברים וחשיב מלמטה למעלה פרסות הרגל וחשיב שנים צנוק חמשה צארכוכה ואחד צירך לכאורה משמע ממתני' דהתם דשוק למטה מן הארכוכה וירך למעלה: משני שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד הואיל והוא רוב בנינו של אדם מגובה ומב' או משלשה דקאמרי צ"ש לאו דווקא אלף כלומר רובע עלמות הבא מרוב הבנין ורוב ד' המנין הוי לגובה האדם ירך ע"ג שני שוקים ויש מפרשים דשני שוקים וירך אחד קרי שנים לפי שהשוקים דקים ביותר והוו כחד ועם ירך אחד נחשבים כשני עלמות ושני ירכים ושוק אחד הרי שלשה לפי שסירכיס עצים וגדולים נחשבין כשנים והשוק עמהם הרי שלשה: **וב"ה** אומרים מן הגויה מרוב המנין. והאיל וישנו צרוב³ המנין דהיינו מפקדי דים ורגלים וצ"ש איירו צרובע הבא מרוב הבנין וצ"ה איירו צרובע הבא מרוב המנין ומר חדא ומר אחר חדא ולא פליגי ומפקדי' דים ורגלים ה' תנינא רוב המנין בלא רוב הבנין כדמפרש במסכת אהלות (פ"א מ"ח) דפרסת' הרגלים יש ל' ששה בכל אלצע ובפיקת הדי שלשים ששה בכל אלצע הרי ק"כ אברים צידים וצרגלים: **שמאי** אומר אפי' עצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת. וקס"ד מדקאמר שמאי עמם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא צהלה מכלל דלרבנן דקאמרי לא עמם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא הא שדרה גופה או גולגולת גופה מטמא אפי' האי לחודיה והאי לחודיה דמשמע ליה דלא פליגי⁴ [אלח] על האי ו' צ"ש עמם אחד משדרה ולצ"ה צעינן שדרה וגולגולת ודחי שמאי' דמחמיר אבל לרבנן צעינן תרויהו: **ולרי"ש** מונה: לאידך גיסא דטעמא (דמחמיר) שמאי⁵ דמחמיר ו' דטמאות דעמם משדרה לבד או בעמם מגולגולת לבד כדקתני או או הא לרבנן דלא תנן או או אלא השדרה והגולגולת ש"מ תרויהו בעו ודחי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלף בעמם אחד משדרה או מגולגולת אבל היכא דאיתא צעיניה שהשדרה שלימה אפי' חד מנהון ומשום דלא קתני צמילתיהו דרבנן או או לא ניחוש לדקדק דצ"ה לא חשו לפרש מילתיהו או דקיימי אמילתא דצ"ש¹¹ דקאמרי או ומדצ"ש נשמע לצ"ה דבעו למימר או. מהרפ"ש: **בעי** רמי בן חמא רובע עצמות משדרה או מגולגולת מאי. מי אמרי' כי קתני צמתני' דחיי קבע עלמות דמיר מגלה כגון דלחיי משאר אברים כגון מרוב הבנין או מן המנין אבל משדרה או גולגולת דחמירי טפי אפי' רובע עצמות הבא מהן מגלה עליהן מזיר או דלמא לא שנא: **אמר** רבא ת"ש השדרה והגולגולת. דקתני צמתני' דמיר מגלה עליהן וקס"ד לייכא שדרה וגולגולת דלית צהן רובע עלמות ואי לא הויא צהן רובע עלמות לא מגלה ולהכי פריך ואי ס"ד רובע עלמות דלחיי משדרה או גולגולת חמיר ליחיי צמתני' רובע עלמות הבא מן השדרה וגולגולת ולמה לי דחיי צמתניתין השדרה והגולגולת דמשמע דווקא כשהן שלמין הא

כהן גדול פרק שביעי נזיר

לעולם או שדרה או גולגולת סנן. כי קתני דששה דברים הן צהנהו דפליגי עליה רבים אבל בעמם כשעורה דלא פליגי עליה רבים אלף יחיד לא חשיב ליה ממניינא ולעולם או שדרה או גולגולת מנן וחשיב להו תרי וליכא צהו אלף ששה דסמני א) מכן שעורה. ואיכא דלמרי

כשעורה הוא ממנינא משום דלחיי קמי לה מן המת אבל אבר מן החי קמי מכאן: **ואיצעית אימא כי קתני כל היכא עמם כשעורה**. דלדברי הכל לא מיטמא נזיר על אהילו. ואל"ת רביעית דם דלא מיטמא צהאילו וקתני לרי"ע מיטמא מזיר צהאילו דלחיה משמע ליה מעל כל נפשות מת לא יצא⁸ כדלמרינן לעיל (דף תג). מנין לרביעית דם שטמא צהאל כו': לא רי"ע דודאי לא חזר זו השלולס היה קצור שרביעית דם הנאה מב' מתים מטמא צהאל: **שהרי** צ' **למודו** צידו. ה) למודו ערוך כך שהוא מטמא והנזיר מגלה. וחס"ל כשהוא צא ממת א' ה"ו מטמא צהאל אבל אין הנזיר מגלה עליו עד שיהא זו א' ¹²רביעית לוג: **עד ימיו**. כלומר כל ימיו היה מטמא צ"ה דשמאל משמת חזר זו: **הושתרו שיניו**. של רי"ש: **מפני תעניותיו** ה'. לפי שדרך גנאי היה משתעי עליה דרי"ע ואמר אם משמת חזר זו: **ס"ש צ"ש אומרים רובע עלמות מן העלמות**. שאמרו שטמאין צהאל ומה עליהן בשלישיו כגון אבר משני עלמות או משלשה עלמות אבל לא מעמם אחד: **וצ"ה אומרים רובע**. עלמות שאמרו מן הגויה צמון שהוא צא מרוב הבנין או מרוב המנין אבל משאר איברים שאין רוב בנין או רוב מנין אינו מטמא צהאל: **משני שוקים וירך אחד**. ו'ג' איברים ה) ככ"ש ויהא צהן רוב בניינו וצ"ה אומרים מרוב המנין אבל לא משאר אברים הרי הוא יכול להתקיים דברי צ"ה כמו במפקדי דים ורגלים שיהא צהן רוב מנין וג' אברים ככ"ש: **שמאי אומר**. רובע עלמות שאמרו אפילו הבא מעמם אחד מן השדרה או מגולגולת: **מאי**. מי הוי נזיר מגלה עליו או לא: **דחמירי**. דלית צהו חומרת טפי משאר אברים: **ליסני**. צהא צהדיא ועל רובע עלמות הבא מן השדרה של שני מתים ומן עקיבא מטמא וחכמים מטהרין ה): והא

לרוב בניינו או לרוב מניינו שאין בהם רובע קב עצמות וכה"ג איכא למימר גמי על שדרה וגולגולת. בתר דשמעה מר' עקיבא לא אתפרש והר' יעקב מפ' דרבא אמרה למתני' על מתני' דאהלות דקא חשיב ו' דברים שרי"ע מטמא וקא חשיב שדרה וגולגולת מב' מתים ורובע עצמות מב' מתים. ואי אין שדרה וגולגולת פחות מרובע אמאי איצטרך לשתוק. ותרין רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע אבל מקמי דשמעה לרי"ע הוה ס"ד דאין שדרה וגולגולת פחות מרובע וקשיא לן אמאי קאמר בתר דשמעה מרי"ע הא מקמי תך דרי"ע קתני במתני' ואלו מטמאין אהלו וקתני השדרה והגולגולת ורובע עצמות ועלה גמי בעי לשוניו לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע:

מסורת הש"ס

א) (ז"ל דמנן ג) אהלת פ"י מ"ז. א) [מוס' דאהלות פ"ד]. ד) [מגילה כג.]. ט) [מילתא דרבי יהושע ליתא במשנה ולכן שפיר גרסי' דמילא]. ו) עדות פ"א מ"ז ופ"ו משנה ג. ו) צבטורות מה. גרסם בגדול. ח) [למנן גג.]. ט) [ויקרא כא].

הגהות הב"ח

א) גמ' האיל ורוב בניינו של אחד מגובה: ב) שם שאני עלמ' דלמחמיר טפי ליפטע מניה טעמא דשמאי דמתני': ג) רשי" ד"ה לעולם וכו' דסמי מבאן שעורה וכו': ד) ד"ה שהרי וכו' תלמוד ערוך היא קך בירו שהוא מטמא וכו' שיהא זו חצי לוג: ה) ד"ה משני וכו' ג' אברים לב"ש ויהא וכו' וגי אברים לב"ש:

הגהות הגר"א

[א] רשי" ד"ה קתני חיי כו' עד לא יצא חל"מ (ועיקר הבעא קאי על טומאת אהל דמנן בפ"ב דאהלות רובע עלמות מרוב הבנין כו' ואמר רבא ח"ש השדרה והגולגולת היינו מתני' דאהלת שם): [ב] שם חמ"ז ז"ל טמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רשי" ד"ה שהרי וכו' עד שיהא זו רביעית. זית רביעית ממנא וי"צ חלי: [ב] תורה"ה וחי צעית איכא מיבא וכו' שרי"ע חזר ובל. מיבא ובלא ממנא. וי"צ וכן רי"ש בלא לומר ככ"ל: ג] ד"ה אמר רי" וכו' של אדם מינאל. מיבא מינאל ממנא וי"צ מגובה: ד] כפ"ה הבא מרוב הבנין ורוב הבנין ככ"ל: ה] ד"ה וצ"ה וכו' ומפקדי דים ורגלים מינאל. מיבא מינאל ממנא וי"צ מיני. ח"מ ועי"ח: ו] ד"ה שמאי אומר וכו' דלא פליגי אלף על האי צ"ש ממנא מיבא צ"ש וי"צ דבי"ש אומרים: ז] ד"ה לעשות וכו' דמחמיר לעומתו בעמם וכו' ככ"ל:

פי' הרא"ש (המשך)

למתני' או: היכא דאיכא משאר איברים מרוב בניינו או מרוב מניינו. ליחיי על רובע עצמות הבא מן השדרה ומן הגולגולת וכ"ש שדרה וגולגולת וקס"ד דליכא שדרה וגולגולת שאין בהם רובע עצמות. ה) אלמא דיש שדרה וגולגולת בלא רובע ואי"כ היכי בעי למפשט מדקתני שדרה וגולגולת ולא קתני רובע עצמות הבא מן השדרה או מן הגולגולת אלמא דרובע לא מטמא הא איצטרך למתני שדרה וגולגולת לגופיה אינ"ש שאין בהם רובע ולעולם אימא לך דרובע הבא [משדרה וגולגולת] טמא ולא אתפרש היכא אמר רבא וי"מ דייק לה מהך דאמר רבא לעיל כפרקי' לא נצרכה אלא

לרוב בניינו או לרוב מניינו שאין בהם רובע קב עצמות וכה"ג איכא למימר גמי על שדרה וגולגולת. בתר דשמעה מר' עקיבא לא אתפרש והר' יעקב מפ' דרבא אמרה למתני' על מתני' דאהלות דקא חשיב ו' דברים שרי"ע מטמא וקא חשיב שדרה וגולגולת מב' מתים ורובע עצמות מב' מתים. ואי אין שדרה וגולגולת פחות מרובע אמאי איצטרך לשתוק. ותרין רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע אבל מקמי דשמעה לרי"ע הוה ס"ד דאין שדרה וגולגולת פחות מרובע וקשיא לן אמאי קאמר בתר דשמעה מרי"ע הא מקמי תך דרי"ע קתני במתני' ואלו מטמאין אהלו וקתני השדרה והגולגולת ורובע עצמות ועלה גמי בעי לשוניו לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע:

^[1] אולי ז"ל והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלף וכו' לאלף דיש שדרה וכו'.